

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО
ПРАВознавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Ярослав ЛАЗУР

« ____ » _____ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО ЄС

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Право ЄС**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **08 Право** спеціальності **081 Право** освітньої програми **Право**.

Розробник: Васильчук Л.Б. доцент, к.ю.н., доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри конституційного права та порівняльного правознавства

протокол № 1 від 04 вересня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Юрій Бисага

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
протокол №2 від 08 вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

1.

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання (дво, ст)	Дистанційна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 10	Рік підготовки:		
Загальна кількість годин – 300	3-й	3-й	3-й
Кількість модулів – 4	Семестр:		
Тижневих годин для денної/дистанційної форм навчання: аудиторних – 5/4 самостійної роботи – 5/4	6-й	8-й	6-й
	Лекції:		
	20	10	30
	Практичні (семінарські):		
	24	4	30
Вид підсумкового контролю: Денна форма навчання – екзамен	Лабораторні:		
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:		
	60	46	60
Форма підсумкового контролю: усна			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Право ЄС» є формування у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти базових теоретичних знань і практичних умінь щодо основ права Європейського Союзу, його інституційної системи та джерел права, а також розуміння взаємодії права ЄС із національними правовими системами, зокрема правовою системою України, і значення цінностей ЄС у професійній діяльності юриста. У процесі опанування дисципліни студенти набувають здатності орієнтуватися в системі права ЄС, аналізувати правові акти та судову практику Європейського Союзу, усвідомлювати роль європейської інтеграції у розвитку національного законодавства та правової культури.

Завдання навчальної дисципліни «Право ЄС» полягає у ознайомленні студентів з історією становлення та сучасним етапом розвитку Європейського Союзу і його правової системи, формування уявлення про право ЄС як особливу наднаціональну правову систему, засвоєння основ інституційної структури ЄС і порядку прийняття правових актів Союзу, а також вивчення базових напрямів правового регулювання ЄС, зокрема внутрішнього ринку, захисту прав людини та інституту громадянства ЄС. Важливим завданням дисципліни є також розвиток початкових практичних навичок аналізу та застосування норм права ЄС і практики Суду Європейського Союзу у національному правопорядку та в контексті євроінтеграційних процесів України.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти набувають навичок розвинутого правового мислення та науково-дослідної роботи у сфері права Європейського Союзу, формують здатність застосовувати загальнонаукові й спеціально-юридичні методи пізнання наднаціональних інтеграційних правових процесів, аналізувати закономірності становлення та розвитку правової системи ЄС. Опанування дисципліни сприяє усвідомленню фундаментальних проблем сучасного етапу розвитку права Європейського Союзу, його взаємодії з національними правопорядками держав-членів і третіх держав, а також визначенню напрямів удосконалення правового регулювання суспільних і державно-правових відносин у контексті європейської інтеграції.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі правничої діяльності

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК -3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК-11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК-16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК – 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві;

СК – 2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему;

СК – 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;

СК – 4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини;

СК – 5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;

СК – 6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК – 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;

СК – 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини;

СК – 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

СК – 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК – 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;

СК – 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ

СК – 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Право ЄС» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 8 Теорія держави і права, Історія держави і права зарубіжних країн
Конституційне право України, Конституційне право зарубіжних країн.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Право» вивчення навчальної дисципліни «Право ЄС» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини	РН 2
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел	РН 3
Знати та розуміти основи права Європейського Союзу	РН 4
Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю	РН 5
Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему	РН 6
Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права	РН 8

Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права	PH 13
Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи	PH 18
Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів	PH 19
Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки	PH 20
Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях	PH 21
Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях	PH 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Право ЄС»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр PH
Здатність аналізувати практики Європейського суду з прав людини для виявлення правових позицій Суду та тенденцій їх розвитку, застосувати положення Конвенції та практики ЄСПЛ для розв'язання типових правових ситуацій і аналізу національного законодавства, оцінювати вплив стандартів Європейської конвенції з прав людини та практики ЄСПЛ на правову систему України та практику правозастосування	PH 2
Здатність здійснювати збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел для формування комплексного та обґрунтованого розуміння предмета дослідження	PH 3
Демонструвати знання та розуміння основ права Європейський Союз, зокрема його джерел, принципів, інституційної системи та механізмів функціонування, а також особливостей взаємодії права ЄС із національними правовими системами	PH 4
Аналізувати окремі фактичні обставини справи, визначати юридично значущі факти, співвідносити їх із відповідними нормами права та формулювати короткі, логічно обґрунтовані висновки з належною правовою аргументацією.	PH 5
Аналізувати відому правову проблему, оцінювати переваги та недоліки різних правових аргументів, обґрунтовувати власну позицію з урахуванням норм законодавства та практики їх застосування	PH 6
Застосовувати інститути міжнародного публічного та міжнародного приватного права під час вирішення навчальних і практичних завдань, правильно визначати відповідні джерела права та обґрунтовувати прийняті рішення	PH 8
Демонструвати знання та розуміння особливостей реалізації й застосування норм матеріального та процесуального права, визначати порядок їх використання у конкретних правових ситуаціях і обґрунтовувати відповідні правові рішення	PH 13
Застосовувати у професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи, аргументовано обґрунтовувати правові позиції з урахуванням принципу верховенства права та вимог чинного законодавства	PH 18
Аналізувати та пояснювати природу, зміст і сутність основних правових явищ і процесів, визначати їхні ознаки, функції та взаємозв'язки, оцінювати їх значення для розвитку правової системи та практики застосування права,	PH 19

застосовуючи базові категорії, понятійний апарат юридичної науки та сучасні правові доктрини	
Виокремлювати юридично значущі факти з наданих матеріалів, здійснювати їх системний аналіз, співставляти з нормами права та формулювати обґрунтовані правові висновки з аргументацією, що відповідає вимогам чинного законодавства та принципам правової логіки	PH 20
Готувати проекти нормативних та індивідуальних актів застосування права на основі правового висновку, зробленого у конкретних правових ситуаціях, враховуючи вимоги чинного законодавства, юридичну логіку та стандарти професійної діяльності, а також забезпечувати їхню практичну придатність для використання в реальній юридичній або адміністративній практиці	PH 21
Надавати обґрунтовані консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів у різних правових ситуаціях, здійснювати аналітичну оцінку юридично значущих фактів і норм права, порівнювати альтернативні варіанти дій та визначати їхні переваги й недоліки з точки зору законодавства та правової логіки	PH 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях; виконання індивідуальних та групових теоретико-прикладних завдань під час аудиторних занять та самостійної роботи здобувач освіти; виконання тестових завдань, а також модульних контрольних робіт; залік.

Методи навчання: пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: активна робота на лекційних та семінарських заняттях (зокрема, активна участь у дискусії та презентації матеріалу, написання есе та інших реферативних робіт тощо).

Форма модульного контролю: усний та письмовий (написання модульної, включаючи описові завдання).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		40	100
12	12	12	12	12						

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума	
T6	T7	T8	T9	T10			40	100
12	12	12	12	12						

T7, T8 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	12/15	60	12/15	60
Колоквіум		Під час семінарських занять		Під час семінарських занять
Есе		Під час семінарських занять		Під час семінарських занять
Модульна контрольна робота		40		40
Разом	12	100	12	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	Задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	----------	--	---

Знання здобувачів вищої освіти з дисципліни оцінюються за такими критеріями:

оцінку **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує студент, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку **«добре» (82-89 балів, В)** – заслуговує студент, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язання проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку **«задовільно» (64-73 бали, D)** – заслуговує студент, який: знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку **«задовільно» (60-63 бали, E)** – заслуговує студент, який: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** – виставляється студенту, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка **«незадовільно» (35 балів, F)** – виставляється студенту, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – студенти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи студента).

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Студент, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 34 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

10. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1.Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і структура спецкурсу

Предмет спецкурсу. Структура спецкурсу. Методологія спецкурсу. Загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державно-правових явищ в Україні. Зв'язок спецкурсу з теорією держави і права, конституційним правом України та іншими юридичними навчальними дисциплінами. Значення спецкурсу для підготовки фахівця-юриста. Джерела спецкурсу.

Тема 2. Політико-правова природа Європейського Союзу .Історія становлення та розвитку європейської інтеграції

Передумови інтеграційних процесів в Західній Європі та еволюція ідеї європейської єдності. Внесок Р.Куденхове-Калергі, Ж. Моне, П.-А. Спаака, Р. Шумана у розвиток інтеграційних процесів у I пол. XX ст. План Шумана 1950 р. Заснування Європейських співтовариств (Європейського співтовариства вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства, Європейського співтовариства з атомної енергії) як провідний напрямок реалізації європейської інтеграції після Другої світової війни. Розвиток Європейських співтовариств у 1960-1980-х рр. Значення Єдиного європейського акту 1986 р. Ідея створення Європейського Союзу та її втілення у Маастрихтському договорі 1992 р. Реформування Союзу за Амстердамським (1997 р.), Ніццьким (1999 р.). Проект Договору про запровадження Конституції для Європи (2004 р.), причини його провалу. Модернізація ЄС у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору (2007 р.).

Тема 3. Політико-правова природа Європейського Союзу

Мета та завдання ЄС за установчими договорами, їх юридичне значення. Принципи, на яких ґрунтується ЄС. Правосуб'єктність Європейського Союзу. ЄС як суб'єкт міжнародного права. Місце ЄС серед інших міжнародних організацій, його особливості. Співробітництво з міжнародними організаціями (ООН, СОТ, НАТО, РЕ, ОБСЄ, ЄАВТ тощо). Компетенція ЄС, її характер, зміст та види. Реалізація компетенції ЄС. Розмежування предметів відання і повноважень між ЄС та державами-членами. Принципи субсидіарності та пропорційності. Політична природа Європейського Союзу. Правові засади набуття членства в Європейському Союзі. Критерії членства в ЄС. «Латентні» критерії членства. Юридичний статус і зміст формальних вимог, які закріплені в Договорі про ЄС та Копенгагенських критеріях членства 1993 р. Процедура набуття членства ЄС, її стадії. Правовий статус держав-членів ЄС. Вплив європейської інтеграції на обсяг суверенних прав держав-членів ЄС і їх здійснення. Право держави-члена на вихід з ЄС.

Тема 4. Інституційна система Європейського Союзу

Загальна характеристика інституційної системи Європейського Союзу Генезис інституційної системи ЄС. Склад інституційної системи ЄС: інститути, органи, агенції. Джерела правового статусу інституційної системи ЄС. Визначення різниці між статусом

інститутів, органів, агенцій ЄС. Інтереси, які представляють інститути, органи, агенції ЄС. Основоположні принципи інституційної системи ЄС: принцип інституційної рівноваги, принцип пріоритету норм права ЄС, Основні права громадян ЄС. Інститути Європейського Союзу: Європейський Парламент: склад і порядок формування, правовий статус депутатів, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. Європейська Рада: склад, повноваження, порядок роботи і прийняття рішень. Голова Європейської Ради (Президент ЄС). Рада: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. Верховний представник ЄС з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Європейська Комісія: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. Судова система ЄС: склад, порядок формування, юрисдикція. Правова природа рішень Суду справедливості ЄС. Європейський Центральний банк: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи, юридична сила рішень. Рахункова палата: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи, юридична сила рішень. . Органи та агентства Європейського Союзу

Тема 5. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС

Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст. Особливості класифікації прав у Хартії. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС: принцип рівності, принцип поваги прав людини та основних свобод, принцип гарантованості і пріоритету прав людини і основних свобод. Основні цінності, на захист яких спрямована діяльність ЄС: людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин.. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, природа, порядок набуття та втрати. Основні права громадян ЄС: свобода пересування та проживання в межах території Європейського Союзу, політичні права, право на звернення до органів ЄС, право на дипломатичний та консульський захист, право доступу до документів інститутів ЄС, право громадянської ініціативи щодо законопроектів.

Тема 6. Загальна характеристика права Європейського Союзу

Природа та структура права Європейського Союзу. Джерела права Європейського Союзу. Види та ієрархія. Зміст поняття *acquis* ЄС («здобуток ЄС») та особливості застосування цього поняття в законодавстві України. Загальна характеристика установчих договорів ЄС як джерел первинного права ЄС. Вторинні джерела .Співвідношення права ЄС і національного права держав-членів. Право Європейського Союзу та міжнародне публічне право.

Особливості судового захисту права в рамках ЄС: існування двох рівнів захисту – національного та наднаціонального.

Тема 7. Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права

Принципи права Європейського Союзу: загальна характеристика та функції. Загальні та спеціальні принципи Європейського Союзу.

Співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів: історія становлення принципу, поняття, особливості застосування в окремих державах-членах. Принцип прямої дії права ЄС у національних правопорядках держав членів: історія становлення принципу, поняття, умови визнання, відмінність від прямого застосування.

Поняття цінностей ЄС: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, включно з правами меншин.

Тема 8. Сфера дії права Європейського Союзу

Дія права ЄС щодо кола осіб, у часі та просторі. Особливості у розумінні простору, на який поширюється дія права ЄС.

Тема 9. Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання

Взаємовідносини України із ЄС до 2004 р., Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною Цілі Угоди, організаційні заходи, передбачені Угодою. Указ Президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» 1998 р.: загальна характеристика. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р.: загальна характеристика. Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства. Участь України в ініціативі ЄС «Східне партнерство». Вступ України до ЄС: етапи. Сфери співробітництва між Україною та Європейським Союзом.

Тема 10. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу

Поняття адаптації законодавства, її види. Програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Етапи адаптації українського законодавства, їх задачі та пріоритетні сфери. Механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

10.4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна/дистанційна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Предмет і структура спецкурсу	10	2	2			6
Тема 2. Політико-правова природа Європейського Союзу	11	2	3			6
Тема 3. Політико-правова природа Європейського Союзу	13	4	3			6
Тема 4 Інституційна система Європейського Союзу	10	4	3			6
Тема 5. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	13	3	4			6
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15			30
Модуль 2						
Тема 6. Загальна характеристика права Європейського Союзу	10	2	4			6
Тема 7. Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права	10	2	3			6
Тема 8. Сфера дії права Європейського Союзу	10	4	2			6
Тема 9. Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	10	3	2			6
Тема 10. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	12	4	4			6
Разом за змістовим модулем 2	60	15	15			30
Усього годин	120	30	30			60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Заочна форма дво/ст					
	усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Предмет і структура спецкурсу	5	1				4
Тема 2. Політико-правова природа Європейського Союзу	6	1				5
Тема 3. Політико-правова природа Європейського Союзу	6	1				5
Тема 4. Інституційна система Європейського Союзу	7	1	1			5
Тема 5. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	6	1	1			4
Разом за змістовим модулем 1	30	5	2			23
Модуль 2						
Тема 6. Загальна характеристика права Європейського Союзу	6	1				5
Тема 7. Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права	5	1				4
Тема 8. Сфера дії права Європейського Союзу	7	1	1			5
Тема 9. Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	6	1				5
Тема 10. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	6	1	1			4
Разом за змістовим модулем 2	30	5	2			23
Усього годин	60	10	4			46

10.4. Теми практичних (семінарських) занять (денна/дистанційна форма)

№	Назва теми	Кількість годин	
1.	Предмет і структура спецкурсу	2	2
2.	Політико-правова природа Європейського Союзу	2	2
3.	Політико-правова природа Європейського Союзу	2	2
4.	Інституційна система Європейського Союзу	2	2
5.	Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	4	4
6.	Загальна характеристика права Європейського Союзу	2	2
7.	Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права	2	2
8.	Сфера дії права Європейського Союзу	2	2
9.	Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	2	2
10.	Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	4	4
	Разом	30	30

10.5. Теми практичних (семінарських) занять (заочна форма дво/ст)

№	Назва теми	Кількість годин	
1.	Предмет і структура спецкурсу		
2.	Політико-правова природа Європейського Союзу		
3.	Політико-правова природа Європейського Союзу		
4.	Інституційна система Європейського Союзу	1	

5.	Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	1	
6.	Загальна характеристика права Європейського Союзу		
7.	Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права		
8.	Сфера дії права Європейського Союзу		
9.	Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	1	
10.	Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	1	
	Разом	4	

6.4. Самостійна робота (денна/дистанційна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і структура спецкурсу	6
2.	Політико-правова природа Європейського Союзу	6
3.	Політико-правова природа Європейського Союзу	6
4.	Інституційна система Європейського Союзу	6
5.	Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	6
6.	Загальна характеристика права Європейського Союзу	6
7.	Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права	6
8.	Сфера дії права Європейського Союзу	6
9.	Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	6
10.	Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	6
	Разом	60

6.4. Самостійна робота (заочна форма дво/ст)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і структура спецкурсу	4
2.	Політико-правова природа Європейського Союзу	5
3.	Політико-правова природа Європейського Союзу	5
4.	Інституційна система Європейського Союзу	5
5.	Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС	4
6.	Загальна характеристика права Європейського Союзу	5
7.	Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права	4
8.	Сфера дії права Європейського Союзу	5
9.	Історія розвитку відносини між Україною та Європейським Союзом та їх нормативно-правове регулювання	5
10.	Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу	4
	Разом	46

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : навч.-метод. посіб. для практик. занять та самостійної роботи / М. Р. Аракелян, Ю. Ю. Акіменко та ін. ; за ред. Х. Н. Безруза; НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 2024. 173 с. (Сер.: Навчально-методичні посібники). Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.27702>.
2. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2021. 360 с.
3. Право Європейського Союзу : академічний курс : підручник : 2-ге вид., доповнене і виправлене / В. І. Муравйов, Н. Б. Мушак, Ю. О. Волошин; за ред. В. І. Муравйова. Київ-Одеса: Фенікс, 2023. 436 с
4. Право Європейського Союзу: підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.]; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 10-те, змінене і допов. Харків: Право, 2021. 484 с.
5. Яремчук В. Д. Основи права Європейського Союзу та Ради Європи: дефініції, джерела, схеми, таблиці та персоналії: навчальний посібник / В. Д. Яремчук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 340 с.

Допоміжна:

1. Гердеген М. Європейське право: пер. з нім. К.: К.І.С., 2021. 524 с.
2. Заворотченко Т.М. Недоліки Хартії Європейського Союзу про основоположні права та необхідність доповнення новими правами і свободами: теоретичний аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*, № 2, 2025. С. 143–146.
3. Камінська Н. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки. *Право України*. 2024. № 7. С. 56-77.
4. Константи́й О. В. Внесення змін до Конституції при вступі України до Європейського Союзу. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С.14-19.
5. Миронова М.А. Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС: конспект лекцій. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2022. 111 с
6. Лесько Н. Цифрові права людини в епоху глобалізації / Наталія Лесько, Микита Антонов // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. № 3 (31). С. 160–166.
7. Інституціональне право Європейського Союзу: навчально-методичний посібник / О. К. Каненберг-Сандула, О.В. Пасечник [та ін.] ; ред. проф. Х.Н. Бехруза. Львів : Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. 140 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27251>;
8. Європейський Союз після Врехіт: продовження історії Моногр. / А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 258 с.
9. Гиляка О. С. Новітні технології та права людини: аналіз деяких критичних проблем цифрової ери. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 2. С. 15-30.
10. Сьох К.Я. Імплементация норм права Європейського Союзу у національне законодавство України: досвід Польщі. *Право і суспільство*. №5. 2023 С.27-32
11. Тимошук О. Г. Здобутки та виклики України у питаннях прав людини на шляху до європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. - С. 56-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/10>

12. Тимошук О. Г. Правовий механізм адаптації національного законодавства до європейських міжнародно-правових стандартів прав людини. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 3, Ч. 3. С. 405-411.
13. Василець О. М., Сотник О. С. Проблеми забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в контексті права ЄС. *Наука і техніка. Серія: Право*. 2023. № 7 (21). С. 11–22
14. Скриль С. А. Політико-правові теорії європейської інтеграції: системний аналіз. *Політикус : наук. журнал*. 2023. №3. С. 46–51.
15. Лепіш Н.Я., Проць І.М. Вплив міжнародно-правових актів на конституційні трансформації в державах-членах Європейського Союзу. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (2). С. 285-289.
16. Податкове право країн ЄС: посібник / М.Г. Волощук та ін. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 144 с.
17. Суханова Д.С. Загальні принципи правової системи Європейського Союзу та тенденції їх розвитку. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 211-217
18. Каненберг-Сандул О.К. Еволюція трансформації інституційних повноважень Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 283-286
19. Мороз Г.В. Загально-правові принципи права ЄС. *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства України*. 2021. Вип. 55. С. 78-89
20. Право Ради Європи та практика ЄСПЛ: навч.-метод. посіб. / укл.: В.В. Форманюк, Р.Ф. Харитонов, Ю.Ю. Акіменко, О.В. Пасечник, О.К. Каненберг-Сандул, Т.С. Федорова, Д.О. Гребенюк; за ред. Х.Н. Бехруза; НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2023. 120 с

Нормативно-правові акти:

1. *Конституція України*: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. *Договір про Європейський Союз 1992 р.*: Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями: станом на 18 трав. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
3. *Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод* (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
4. *Загальна декларація прав людини*: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
5. *Декларація прав дитини*: Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text
6. *Міжнародний пакт про громадянські і політичні права*: Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
7. *Договір про функціонування Європейського Союзу* (консолідована версія). URL: zakon.rada.gov.ua
8. *Документи ЄС (EUDOR)* : офіційний портал. URL: eur-lex.europa.eu
9. *Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу*: Закон України від 21 листоп. 2002 р. № 228-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 3. Ст. 12.

10. *Про ратифікацію Статуту Організації за демократію та економічний розвиток - ГУАМ*: Закон України від 06 берез. 2008 р. № 136-VI. *Урядовий кур'єр*. 2008. № 60.
11. *Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*: Закон України від 16 верес. 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
12. *Регламент (ЄС) 2024/792 Європейського Парламенту та Ради* від 29 лютого 2024 року про створення Інструменту для України (Ukraine Facility). URL: eur-lex.europa.eu
13. *Рішення Європейської Ради щодо надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС*: від 23 черв. 2022 р. URL: www.consilium.europa.eu
14. *Рішення Європейської Ради про відкриття переговорів про вступ України до ЄС*: від 14 груд. 2023 р. URL: www.consilium.europa.eu
15. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*: Міжнародна угода від 27 черв. 2014 р. URL: zakon.rada.gov.ua
16. *Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами*: Міжнародна угода від 16 черв. 1994 р. Офіційний вісник України. 2006. № 24. Ст. 1794.
17. *Хартія основних прав Європейського Союзу*: від 07 груд. 2000 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 15.02.2026).

Інформаційні ресурси в мережі інтернет:

<http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
2. <http://www.loc.gov> – бібліотека Конгресу США
3. <http://www.bl.uk> – Британська бібліотека
4. <https://www.dnb.de> – Німецька національна бібліотека
5. <http://www.bnf.fr> – Національна бібліотека Франції
6. <https://www.europeana.eu/en> – Європейська цифрова бібліотека (Europeana)
7. <http://europa.eu> – Офіційна сторінка Європейського Союзу;
8. <http://www.euractiv.com> – медіа портал Європейського Союзу;
9. <http://www.europarl.europa.eu> – сторінка Європейського парламенту;
10. <http://ec.europa.eu> – сторінка Європейської Комісії;
11. <http://www.consilium.europa.eu> – сторінка Ради Європейського Союзу;
12. <http://www.echr.coe.int/home> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини;
13. <http://europa.eu/> - офіційний сайт Європейського Союзу;
14. <https://www.europol.europa.eu> - офіційний сайт Європейського поліцейського агентства (Європол);
15. <https://www.icc-cpi.int> - офіційний сайт Міжнародного кримінального суду;
16. <http://www.icj-cij.org/homepage/ua> - офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй;
17. <http://www.interpol.int> - офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол;
18. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm> - офіційний сайт Північноатлантичного альянсу;
19. <http://www.osce.org> - офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі.

Перелік питань

1. Значення права Європейського Союзу для розвитку національної правової системи України.
2. Взаємозв'язок права ЄС із іншими юридичними дисциплінами (теорією держави і права, конституційним правом).
3. Функції та роль спецкурсу у підготовці фахівця-юриста.
4. Методологічні підходи до вивчення права ЄС.
5. Джерела права ЄС та їх класифікація.
6. Передумови інтеграційних процесів у Західній Європі.
7. Роль Р. Куденхове-Калергі у розвитку європейської інтеграції.
8. Роль Ж. Моне у розвитку європейської інтеграції.
9. Роль П.-А. Спаака у розвитку європейської інтеграції.
10. Роль Р. Шумана у розвитку європейської інтеграції.
11. План Шумана 1950 р. та його значення для інтеграції.
12. Заснування Європейського співтовариства вугілля та сталі (ЄВС).
13. Європейське економічне співтовариство: функції та розвиток.
14. Європейське співтовариство з атомної енергії: функції та розвиток.
15. Єдиний європейський акт 1986 р. та його значення.
16. Маастрихтський договір 1992 р. та створення ЄС.
17. Амстердамський договір 1997 р. та його реформування ЄС.
18. Ніщський договір 1999 р. та модернізація ЄС.
19. Проект Конституції для Європи 2004 р. та причини його провалу.
20. Лісабонський договір 2007 р.: модернізація ЄС.
21. Мета та завдання ЄС за установчими договорами.
22. Принципи, на яких ґрунтується ЄС.
23. Правосуб'єктність ЄС як міжнародного актора.
24. Місце ЄС серед інших міжнародних організацій.
25. Співробітництво ЄС з ООН, СОТ, НАТО, РЕ, ОБСЄ та іншими організаціями.
26. Компетенція ЄС: види, характер та зміст.
27. Реалізація компетенції ЄС.
28. Розмежування повноважень між ЄС та державами-членами.
29. Принцип субсидіарності та його застосування.
30. Принцип пропорційності та його застосування.
31. Правові засади набуття членства в ЄС.
32. Критерії членства в ЄС.
33. «Латентні» критерії членства в ЄС.
34. Юридичний статус держав-членів та їхні права і обов'язки.
35. Право держави-члена на вихід з ЄС.
36. Генезис інституційної системи ЄС.
37. Склад інституційної системи: інститути, органи, агенції.
38. Джерела правового статусу інституційної системи ЄС.
39. Принцип інституційної рівноваги та пріоритет норм права ЄС.
40. Європейський Парламент: склад, формування, повноваження.
41. Європейська Рада: склад, повноваження, порядок роботи.
42. Рада ЄС: структура, компетенції, порядок прийняття рішень.
43. Європейська Комісія: склад, повноваження, юридичний статус.
44. Верховний представник ЄС з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки.
45. Судова система ЄС та юридична природа рішень Суду справедливості ЄС.
46. Європейський Центральний банк: склад, структура, повноваження.

47. Рахункова палата ЄС: склад, структура, повноваження, юридична сила рішень.
48. Хартія про основоположні права ЄС 2000 р.: структура та юридична сила.
49. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС.
50. Основні цінності ЄС: гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права.
51. Інститут громадянства ЄС: історія, права, порядок набуття та втрати.
52. Природа та структура права ЄС.
53. Джерела права ЄС: первинне та вторинне право, ієрархія.
54. Поняття *acquis* ЄС та його застосування в Україні.
55. Співвідношення права ЄС та національного права держав-членів.
56. Принцип верховенства права ЄС.
57. Принцип прямої дії права ЄС.
58. Дія права ЄС щодо осіб, у часі та просторі.
59. Взаємовідносини України з ЄС та механізми адаптації законодавства.
60. Роль державних інституцій у процесі адаптації українського законодавства до стандартів ЄС.